

Nr 101.

Godkänd av första kammaren den 13 april 1932.

Godkänd av andra kammaren den 13 april 1932.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av väckt motion om ändring i visst fall av förfarandet vid kommunalval.

(Konstitutionsutskottets utlåtande nr 10.)

Till KONUNGEN.

I en inom riksdagen väckt motion, II: 324, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att i § 26 av den kommunala vallagen orden: 'där förfarande, som avses i 34 § 2 mom., ej kommer att äga rum', utgå samt att i § 27, andra stycket, i den punkt, som börjar med orden: Sedan denne förvissat sig, att den, som avlämnar valkuvertet etc., orden: 'där så är föreskrivet', likaledes utgå.»

Till stöd för sin hemställan har motionären anført:

»I lagen om val till riksdagen § 60 förekommer ett stadgande av följande lydelse:

'Innan valkuvert utlämnas, skall valförrättaren därå intrycka en stämpel, utvisande det valdistrikt, där förrättningen äger rum.'

Tidigare gällde vid kommunala val samma bestämmelse, men i 1930 års kommunala vallag har den till synes obetydliga förändringen vidtagits, att denna fordran på stämpling av valkuverten borttagits, för det fall att provisorisk sammanräkning sker. Då sådan sammanräkning äger rum praktiskt taget i alla valdistrikt, är det alltså vid kommunala val endast i rena undantagsfall, som stämplade valkuvert komma till användning.

Genom den sålunda viktiga ändringen kan emellertid valhemligheten bli illusorisk. Det har förekommit, att väljare infunnit sig i vallokalen med på förhand iordningställda valkuvert, av vilka de icke gjort någon hemlighet. Av

valförrättaren ha de, i den ordning lagen föreskriver, mottagit ett kuvert och därefter gjort en blixervisit bakom skärmen, så kortvarig, att de icke kunnat hinna att använda det av valförrättaren utlämnade valkuvertet. Om de på förhand iordningställda kuverten äro fullkomligt lika de officiella, kan valförrättaren givetvis icke vägra att mottaga de förra.

En väljare, som icke vill vid röstningen använda det kuvert, han i förväg mottagit, blir tvungen att stanna längre bakom skärmen än eljest skulle vara behöfligt. Uppmärksamma observatörer, som i regel finnas i vallokalen, kunna då med ganska stor säkerhet avgöra, om det ena eller andra valkuvertet blivit använt, och därmed har den enskilde väljarens rätt att utan valtryck få avgiva sin röst blivit illusorisk.

Det synes vara i alla partiers intresse, att lagen icke lämnar tillfällen till sådan 'inpiskning', som här omnämnts. I varje fall är det ett medborgerligt intresse, att den lucka i lagen, som här föreligger, fylles, vilket synes lämpligast kunna ske därigenom, att samma regler om rösträttens utövande, som nu gälla vid val till andra kammaren, åter införas i den kommunala vallagen. Detta kan ske genom en mycket enkel åtgärd, nämligen genom uteslutning av några få ord i §§ 26 och 27 av denna lag.»

Ifrågavarande bestämmelse i § 60 lagen om val till riksdagen leder sitt ursprung från det förslag till proportionellt valsätt vid val till riksdagens andra kammare, som den 27 oktober 1903 avgivits av förordnade kommitterade. De kommitterade hade föreslagit officiella valförberedelser med officiell röstsedel, å vilken valmännen hade att understryka de kandidater, på vilka de önskade avgiva sin röst. Röstsedlarna utlämnades vid valförrättningen och skulle därvid försees med stämpel, utvisande det valdistrikt, där förrättningen ägde rum. Denna stämpel avsåg dels att bereda valmyndighet möjlighet att, när röstsedeln avlämnades, övertyga sig om att icke obehörig röstsedel användes, dels ock att, sedan vid röstsammanräkningen röstsedlar från olika valdistrikt sammanblandats, kunna åter urskilja röstsedlarna från visst valdistrikt.

Enligt den sedermera av 1907 års riksdag antagna och den 26 maj 1909 utfärdade vallagen skulle röstning ske genom att valmannen inlade röstsedeln i vid valtillfället tillhandahållet kuvert. Den av kommitterade föreslagna stämplingen av röstsedlarna insattes på så sätt i § 48 av 1909 års vallag, att däri stadgades, att valkuverten skulle försees med stämpel, utvisande valdistriktet, vilken bestämmelse numera återfinnes i § 60 lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen.

När år 1913 i samband med införande av proportionellt valsätt å kommunalstämma inom stadsfullmäktige m. m. bestämmelserna i kommunalstyrelseförordningarna angående kommunala val blevo föremål för omarbetning i huvudsaklig överensstämmelse med för riksdagsmannaval antagna regler, infördes motsvarande stadgande jämväl i kommunalstyrelseförordningarna för land och stad. Därvid torde emellertid huvudvikten hava lagts vid att genom kuvertens stämpling kunna urskilja kuvert från olika valdistrikt och mindre avseende fästas vid, att stämpeln tillika avsåge att förhindra att andra än av valnämnden vid valförrättningen utlämnade kuvert användes. Enligt § 29 kom-

munalstyrelseförordningen för landet skulle nämligen kuverten endast stämpas i det fall, att kommunen vore delad i flera valdistrikt, och beträffande stad stadgades i § 24 kommunalstyrelseförordningen för stad, att sådan stämpling endast skulle äga rum i det fall, att staden vore indelad i valkretsar.

Sedan Eders Kungl. Maj:t uppdragit åt sakkunnig att avgiva yttrande och förslag angående revision av gällande förordningar om kommunalstyrelse på landet och i stad samt den sakkunnige den 10 februari 1928 avgivit förslag, har Eders Kungl. Maj:t i proposition nr 99 till 1930 års riksdag framlagt förslag till lag om kommunalstyrelse på landet m. m.

I den sakkunniges förslag till allmän vallag fanns bestämmelse, att kuverten skulle vid alla val stämplas vid utlämnandet. Sedan detta förslag omarbetats, ifrågasatte Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län i avgivet yttrande, om icke, sedan preliminär sammanräkning genom valnämnden införts, det föreskrivna förfarandet med intryck av stämpel å valkuvert skulle kunna till lättnad för valnämnden efterskänkas. I ovannämnda proposition nr 99 yttrade i anledning härav departementschefen, att vägande skäl torde tala för berörda erinran och föreslog, att för de fall, i vilka preliminär röst-räkning skulle komma att företagas, undantag skulle göras från regeln om anbringande av stämpel å valkuvert. Bestämmelser i enlighet härmed funnos i § 26 i förslaget till kommunal vallag. Detta förslag blev även av riksdagen i denna del antaget.

På sätt i motionen framhålles har bestämmelsen om stämpling av valkuverten lämnat en viss garanti för att väljarna utan påverkan från de olika partierna kunnat fritt avgiva sin röst. Borttagandet i vissa fall av stämpling av valkuvert kan otvivelaktigt utnyttjas på sådant sätt, att valmännens rätt att utan påtryckning kunna fritt avgiva sina röster i flera fall kan bli på asidosatt. Såsom ovan påvisats hade vid 1913 års reform icke fullt beaktats det skydd, som valkuvertens stämpling innebure. Sedan emellertid genom lagändringen år 1930 stämpling av valkuverten vid kommunala val i de allra flesta fall icke längre kommer att äga rum, hava olägenheter framträtt med borttagandet av stämplingen av valkuverten. De fördelar, som vinnas genom en dylik stämpling, torde mer än väl uppväga det ringa besvär, som därav uppkommer för valförrättarna.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen i anledning av förevarande motion för sin del antagit följande

L a g

om ändrad lydelse av 26, 27 och 30 §§ i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Härigenom förordnas att 26, 27 och 30 §§ i kommunala vallagen den 6 juni 1930 skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

26 §.

Vid valförrättning skola kuvert av ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, tillhandahållas väljarna för det ändamål, varom förmäles

i 27 §. Till varje väljare utlämnas ett valkuvert. Å valkuvertet skall vara tydligt anbragt valbeteckning för valet. Innan valkuvert utlämnas, skall å kuvertet intryckas en stämpel, utvisande valdistriktet. Blanketter till valsedlar skola jämväl tillhandahållas i vallokalen.

Omedelbart före — — — är tom.

27 §.

Väljarna äga — — — hos valförrättaren.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för envar att med valhemlighetens bevarande inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller dylikt, dock så anordnat, att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det valförrättaren att vaka över att väljares förehavande därstädes ej kan av någon iakttagas. Efter det väljaren vid någon av omförmälda särskilda platser inlagt sin valsedel i kuvertet och tillslutit detsamma, har han att utan dröjsmål personligen överlämna det till ordföranden. Sedan denne förvissat sig, att den, som avlämnar valkuvertet, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, ävensom tillsett, att kuvertet är försett med vederbörlig valbeteckning samt behörigen stämplat men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn göres anteckning, att rösträtten utövats. Valkuvert, som saknar vederbörlig valbeteckning eller stämpel, eller som är å utsidan märkt med annat kännetecken, skall ej mottagas.

Väljare, som — — — därtill utser.

30 §.

Äkta make — — — ej mottagas.

Sedan ordföranden därefter tillsett, att innerkuvertet är sådant, som avses i 29 §, samt att det är tillslutet och utan annat märke än i 60 § omförmäld ändamålsbeteckning, stämplas detsamma och nedlägges i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn göres anteckning, att rösträtten utövats.

Är innerkuvertet — — — ej mottagas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1932.

Stockholm den 13 april 1932.

Med undersätlig vördnad.
